

Det er næsten umuligt at gøre oprør fra en rapsmark

En radikal krise kalder på radikale analyser. En række bøger, der er udkommet på dansk på det seneste, udforsker forholdet mellem krise og kritik, klima og kapitalisme. Det er nøgler til nutiden, våben til fremtiden.

KRISETID ESSAY

MIKKEL KRAUSE
FRANTZEN

Howdan skal vi forstå denne skøre tid, vi lever i? En tid, hvor kriserne konvergerer: Økologisk krise, økonomisk krise, og selvfølgelig også: covid-19, nu med over en halv million ofre. En tid, hvor endnu en sort mand er blevet myrdet af det amerikanske politi. En tid, hvor oliepriserne pludselig er negative – det var 20. april, at nyheden kom, at olieproducenter nu var villige til at betale for at komme af med deres olie.

En tid, hvor temperaturerne i Sibirien er 10 grader højere end normalt. Faktisk har varmen visse steder inden for den nordlige polarcirkel været så voldsom, at termometrene er nået op over 30 grader, og på grund af den accelererende optøning af permafrosten er noget af infrastrukturen, der er bygget oven på denne, begyndt at krakelere: I begyndelsen af juni beordrede Putin undtagelsestilstand, efter at en opbevaringstank ved et kraftvarmeværk i industribyen Norilsk sprang læk og spildte mindst 20.000 tons dieselbrændstof ned i jorden og ud i to omkringliggende floder og en sø.

Howdan skal vi forstå denne tid? Jo, én ting, man kan gøre, er at læse. Læse teoretiske og faglitterære tekster, og heldigvis er der på det seneste kommet en bunke bøger på dansk, der kan hjælpe os alle på vej med at forstå (som en forudsætning for at kritisere og handle).

Hemmeligt tidsskrift

En bog, som dumpede ind ad døren i dag, og som jeg ikke engang har nået at læse endnu, er en bog med den sigende titel 'Navigeringer'. Den ledsager og dokumenterer en udstilling på Vejle Kunstmuseum, 'Navigeringer - på kanten af en verden i forandring', og tager netop udgangspunkt, kan jeg forstå, i spørgsmålet om, hvordan man kan kortlægge og navigere i denne mærkelige, moderne verden – og hvordan man historisk har gjort det.

En anden tryksag, som blev leveret personligt forleden, er tidsskriftet 'Vi er mange'. Det er første nummer og har temaet 'optøjer'. Redaktionen bag er anonym, men man aner, at folk som forfatter Jonas Eika og litterat Elisabeth Friis har haft en finger med i spillet. Der er digte af svenske Athena Farrokzad, hvilket er yes, men endnu mere yes er oversættelsen af den amerikanske digter Gwendolyn Brooks' radikale pamflet 'Riot' fra 1969. Bogen, som opstod ud af optøjerne i Chicago i kølvandet på mordet på Martin Luther King, er oversat i sin helhed og en nøgle til at forstå nutiden, herunder ikke mindst optøjerne i USA i kølvandet på mordet på George Floyd – og mange, mange andre før ham!

Derudover er der oversatte uddrag fra Joshua Clovers bog 'Riot. Strike. Riot', der begrebsligger optøjer som 'cirkulationskampe' – i modsætning til strejker som produktionskampe. Kapitel 9 af denne bog begynder: »Optøjer, blokader, barrikader, besættelser. Kommuner. Det er, hvad vi vil få at se i de kommende fem, femten, fyrre år. Listen er ikke ny.

Måderne at blokere kapitalen på er heller ikke nye. Det er ikke et spørgsmål om moralsk fordømmelse, fra højre eller venstre. Eller et spørgsmål om falske forhåb-

ninger: Hvis bare disse mennesker, der sætter gaderne i brand, var mere fornuftige; hvis bare de ikke ødelagde så meget; hvis bare deres handlinger var udtryk for en politisk rationalitet (vi kunne genkende); hvis bare de meldte sig ind i et politisk parti.

Det er simpelthen bare et spørgsmål om at konstatere, hvad der sker. At tage bestik af, hvordan konflikterne finder sted. Som Brooks skriver i et af sine digte: »Men uanset: der/ sker det/ der sker«. Der sker det, der sker. Eller som Clover har pointeret for nylig: Folk gør oprør dér, hvor de er.

Revolutionen er venstrefløjens

To andre tekster, jeg har lyst til at fremhæve: den danskchilenske antropolog Maria Cariolas 'Fragmenter fra det chilenske oprør', hvor der et sted står: »I varmen råber folk: Det er ikke tørke, det er udplyndring!«. Og førnævnte Elisabeth Friis' tekst om Amager Fælled, en tekst, der handler om at bevare fælleden, modsæt-

I bogen forsøger Halberg at (videre)udvikle en form for økologisk marxisme, og pointen er, at klassekamp og klimakamp går hånd i hånd, men også at madpakker og barrikader hører sammen

Det handler ikke kun om at skabe åndehuller her på jorden – på Amager Fælled og *elsewhere* – men om at gøre Jorden selv til åndehul. Ny er også Eskil Halbergs 'Madpak-

bevægelsen Ende Gelände, der blandt andet har protesteret mod tyske kulminer. Tidligere har han skrevet om arbejde, nu skriver han om klima.

Bedst er bogen, når han skriver om egne praksiserfaringer, men den er også virkelig god, når han fremlægger en historisk rapport om den industrielle, kapitalistiske fødevarereproduktion og det danske landbrug, det vil sige, når han skriver om

FAKTA

Faglitterær aktivisme

Michael Kjær og Teresa Østergaard Pedersen (red.): 'Navigeringer - på kanten af en verden i forandring'. Aarhus Universitetsforlag. 224 sider, rigt ill., 119,95 kroner. Udkom 18. juni.

'Vi er mange. #1 optøjer'. Tidsskrift. Bidrag af Athena Farrokzad, Kollektivet Feministisk Tryk, Gwendolyn Brooks, Maria Cariola, Duna Ghali, Janna All The Rage, Elisabeth Friis m.fl. Kan bl.a. findes i flere bogcafeer eller via redaktion.viermange@gmail.com. Udkommet i juni.

Eskil Hal: 'Madpakker til revolutionen'. Forlaget Nemo, 128 sider, 150 kroner. Udkom 5. juni.

Den Usynlige Komité: 'Til vores venner'. Oversat af Anna Cornelia Ploug & Mathias Ruthner. Forlaget Antipyrene. 224 sider, 200 kroner. Udkom 2. juli.

Den Usynlige Komité: 'Fra nu af'. Oversat af Carsten Juhl. OVO press. 152 sider, 149 kroner. Udkom 17. april.

Anders Dunker (red.): 'Genopdagelsen af jorden. 10 samtaler om naturens fremtid'. Oversat af Rune Holm. Forlaget Virkelig. 240 sider, 179 kr. Udkom 5. juni.

siløer og stråforkortere og om Esben Lunde Larsen, der mente, at en gul rapsmark er natur. I bogen forsøger Halberg at (videre)udvikle en form for økologisk marxisme, og pointen er, at klassekamp og klimakamp går hånd i hånd, men også at madpakker og barrikader hører sammen. Hvad vil det sige?

Det vil sige, at klimakampen bliver forenet med et reproduktivt, feministisk perspektiv, hvor de revolutionære mennesker (læs: mænd) også må tænke over essentielle spørgsmål såsom: Hvem laver mad, hvem passer børn, hvem tager sig af de syge? Som Halberg skriver: »I enhver strejke, blokade eller gadekamp er der ikke kun brug for dem i forreste række iført sort tøj eller maske. Vi er lige så afhængige af dem, der har en flaske vand i tasken, et stykke chokolade, en sandwich at dele, eller dem, der ligefrem etablerer suppekøkken i kampens hede».

Ligesom hos Clover, som Halberg da også refererer til, er fokus på blokaderne, på 'cirkulationskampene'. Det er den røde tråd i mange af disse bøger. De globale og geografiske knudepunkter, med Halbergs ord: »Havneanlæg, trafikknudepunkter, fabrikker, lufthavne, lagerhaller og produktionsanlæg».

Det er også centralt i det anonyme kollektiv Den Usynlige Komités skrifter – om kapitalismens materielle og sociale infrastruktur. Som et kapitel lyder i deres anden bog, 'Til vores venner (2014)', der er udkommet på Antipyrene: »Magt er logistik. Blokér alt!«. Kollektivets seneste bog, 'Fra nu af' (2017), er i øvrigt også lige kommet på dansk, men på OVO press. Her lyder en kapiteloverskrift: 'Alle afskyr politiet'. Et udsagn, der, hvor radikalt det end kan lyde, ikke er blevet mindre aktuelt siden da.

Ny økologi og ny økonomi

Helt så radikal og kommunistisk er interviewbogen 'Genopdagelsen af Jorden - ti samtaler om naturens fremtid', som norske Anders Dunker står bag, ikke. Her er tværtimod masser af kritik af, hvad Bruno Latour et sted kalder den typiske »venstre-

MAD. Eskil Halberg skriver i sin 'Madpakker til Revolutionen' kritisk om den industrielle fødevarereproduktion. Her får også tidligere Miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsen (V) høvl for at have udtalt, at gule rapsmarker er natur. Arkivfoto: Finn Frandsen

radikale position». Jeg synes, det bliver lidt trættende, men dermed ikke sagt, at der ikke er masser at komme efter i denne bog (udgivet af Forlaget Virkelig). Det er der.

Der er masser af interessante betragtninger om fosforkrise, monokultur, den sjette masseudryddelse og en lang række andre økologiske og planetariske problemstillinger. Af de ti interviews er dem med den amerikanske sci-fi-forfatter Kim Stanley Robinson og den indiske aktivist og teoretiker Vandana Shiva mine to yndlings. Shiva taler om landbrug i Indien, ikke ulig Hal om landbrug i Danmark. Hun taler om agrarkapitalismen, om frø, om kapital. Hun taler om selskabet Monsanto-Bayer, der samme med to andre virksomheder »dræber både mennesker og arts mangfoldighed, direkte og indirekte. Hvert år dør op mod 200.000 mennesker som resultat af forgiftning af sprøjtemidler«. Det er skræmmende.

Vi har i sandhed brug for en ny økologi og en ny økonomi. Eller som Shiva skriver i en bog, som Laboratoriet for Æstetik og Økologi udgav for ikke så lang tid siden: Vi må bringe økonomien ned på jorden. Vi må finde på/frem til en ny øko-økonomi, som Kim Stanley Robinson skriver et sted i sin Mars-trilogi.

Uanset om man er træt af den såkaldte venstretradikale position eller ej, kan der ikke herske tvivl om, at kapitalismen – med dens ufravigelige vækstprincip, stædige udpining af jorden og utrættelige afbrænding af fossile brændstoffer – fører planeten og alle dens arter lige lukket i afgrunden. Hvis naturen skal have en fremtid, kræver det, at dette system snart er fortid.

boger@pol.dk